

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Kultúrák harca: Németország nem oldja meg

[Inotai Edit](#)

2016-08-08 11:12

Kapitulálok - írta a szíriai származású német Bassam Tibi iszlámtudós nemrég a Cicero című folyóiratban. Az 1962 óta Németországban élő Tibi egy keserű hangú esszében számol le a multikulturális társadalommal és azzal a hitével, hogy létezhet europaizált iszlám.

A 72 éves Bassam Tibi nem akarja a német közéletben. A Göttingeni Egyetem nyugalmazott professzora, aki korábban bejárta a Közel-Keletet, az amerikai Harvartól Párizsig, Kairóig vagy épp Indonéziáig 30 országban kutatott és oktatott, majd munkája elismeréseként Roman Herzog államfőtől 1995-ben német érdemkeresztet is kapott. Évtizedekig a német televíziók és a konzervatív FAZ kommentátora, iszlámszakértője volt - ám a menekültválság alatt a mainstream média mintha megfedkezett volna róla. Talán, mert véleménye nem illett bele a politikailag korrekt kánonba: Tibi ugyanis a német kancellár menekültpolitikáját kezdettől elhibázottnak, naivnak és koncepciótlannak minősítette. Ezt egyébként most először - a merényletek után - visszaigazolták a közvélemény-kutatások: az Enmid intézetnek az N24 tévécsatorna számára készített felmérése alapján a németek 57 százaléka szerint megbukott Merkel befogadópolitikája, és a többség már nem érzi úgy, hogy a kancellár komolyan veszi az átlagemberek aggodalmait. Ez persze csak egy pillanatfelvétel mindössze ezer ember véleménye alapján, és hiba lenne messzemenő következtetéseket levonni belőle. Mindez egyelőre nincs hatással a politikai preferenciákra, ettől még a kereszténydemokraták (CDU) toronymagasan vezetik a politikai népszerűségi listát, és az elégedetlenségből egyedül profitáló populista jobboldali Alternatíva Németországnak (AfD) is csupán 10 százalékgig jut, és innen sem erősödik már hónapok óta. Vagyis Angela Merkel széke továbbra sem inog. Annak ellenére sem, hogy politikustársai közül egyre többen hányják a szemére, hogy talán kicsit könnyelműen tette híres kijelentését arról, hogy „Németország megoldja” a menekültek befogadását és integrációját.

A fejkendős iszlám győzelme

A német Cicero folyóirat ebben a helyzetben provokatív feladatra vállalkozott: vitát kezdett arról, hogy az iszlámnak van-e helye a német társadalomban, ennek első része Bassam Tibi esszéje. Néhány éve Christian Wulff lemondott német államfő egyetlen jelentősebb beszédében már győzelmet hirdetett, amikor kijelentette, hogy az iszlám Németország része - akkor főleg méltatást kapott érte. A menekültválság óta azonban jóval vegyesebb a kép, a szilveszteri kölni erőszak, majd pedig a müncheni, würzburgi és ansbachi merényletek után komoly kételyek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy az iszlám hagyományok mennyiben kompatibilisek az európai értékekkel. És mi történik, ha az 5 milliós németországi iszlám közösség egy éven belül másfél millióval bővül?

Tibi esszéjében nem kertel, szerinte a „fejkendős iszlám” már győzelmet aratott az európai iszlám felett, és ezért elég sokan - köztük a német kormány - felelősek. „Évtizedekig hittem abban, hogy létezhet egy híd az iszlám és az európai társadalom között, létrejöhet egy reformált, modernizált iszlám, amelynek tagjai felelős állampolgárok lesznek. De a menekültáradatot látva már nem hiszek benne: Szíriából, a saját hazámból kizárólag fejkendős asszonyok jöttek, egyetlen európai módon öltözött nőt sem láttam” - írja. Bassam Tibi szerint a fejkendőt hiba lenne a népviselet vagy a divatkiegészítők közé sorolni, ez Európában egyértelmű politikai és kulturális állásfoglalás: azt jelzi, hogy én más vagyok, mint ti, és én nem akarok a ti szabályaitok szerint élni.

De nem csak a fejkendővel van baj, ez csupán egy szimbólum. Hanem azzal a Németországgal is, amely lehetővé tette, hogy idáig jussanak a dolgok. Ahol a német filozófus, Adorno szavai-val élve: „A következményektől félve nem tesznek fel kérdéseket, hanem egy olyan belső cenzúra alakul ki, ami nemcsak azt akadályozza meg, hogy szavá tegyük kellemetlen gondolatainkat, hanem azt is, hogy azok egyáltalán megszülessenek.” Tibi nem kevesebbet állít, mint hogy muzulmánként és bevándorlóként ő sem beszélhet kritikusan az iszlámizmusról, mert a multikultiban hívő európaiak szemében minden, az iszlámot érő kritika iszlámellenességet (s ezzel rasszizmust) feltételez. Ezért is tolerálták a párhuzamos társadalmat, a saját kultúrát és értékrendet a német fölé helyező bevándorlók életstílusát, a fejkendőt, vagy azt, ha egy család a lánygyerekeit nem küldte iskolai úszásoktatásra, nehogy fiúkkal találkozzanak. De nem mernek szólni most sem, amikor a menekültek egy része - például Göttingenben, ahol Tibi él a családjával - a közparkokban hangoskodik, bömbölteti a zenét. Nem képesek rendet tenni a saját országukban, mert attól rettegnék, hogy rasszistának bélyegzik őket.

Szélsőségek itt és ott

Hogy mi állhat ennek a viselkedésnek a háttérében? A svájci Basler Zeitungnak adott interjújában még sokkal keményebben fogalmaz: szerinte a németek sehogy sem találják meg a középutat, vagy szélsőségesen idegengyűlölők, vagy ugyanilyen szélsőségesen idegenbarátok. Valahogy nincs hagyománya a normalitásnak. Ennek illusztrálására egy humoros jelenetet is felidéz egy vitából, Henryk Broder ismert német zsidó újságírónak mondta egy kollégája egy vita hevében, hogy „mi németek vagyunk, és nem tudunk normálisak lenni”. „Miért nem?” - kérdezett vissza Broder. „Mert meggyilkoltuk a zsidókat” - jött a válasz. Mire Broder csak annyit jegyzett meg: „Én is zsidó vagyok, és szeretnék egy normális országban élni.” A normalitás helyett a különütasságot jelezte a menekültpolitika is. Míg François Hollande francia elnök arról beszélt, hogy országa 30 ezer menekültet képes befogadni, addig Merkel a keblére ölelt mindenkit, felső határ nélkül.

Nem csak a kancellár, a német elit is megkapja a magáét, amelynek vezetői még mindig abban reménykednek, hogy lesz egy központosított iszlám képviselő, amely majd „elrendezi” a muzulmánok ügyeit. Pedig ideje lenne felismerni, hogy az iszlám jóval kevésbé centralizált, mint mondjuk a hierarchikus katolikus egyház, egyszerűen nem felülről lefelé működik. Azt is érdemes megnézni, hogy ki üzemelteti a németországi mecseteket: a többség a törökök kezében van, 963 török imámot tartanak nyilván, akiknek többsége viszont nem tud németül, fogalma sincs Európáról, és nem mellesleg a török állam alkalmazottja, Ankara finanszírozza őket. Ahogy Cem Özdemir zöldpárti politikus fogalmazott, valójában Erdoğan török államfő AKP-jának képviselői, egy olyan párté, amely erősen iszlamista irányba fejlődött az utóbbi években, és amely most egy németországi bázist próbál építeni. Emellett az erősödő arab bevándorlással teret nyernek a Muzulmán Testvériség hívei is, akik szintén nem arról híresek, hogy valamiféle európai értékrendjük lenne. Az etnikailag, szinte törzsi alapon elkülönülő iszlám közösségek - a török, a libanoni, a kurd vagy épp az arab - egy dologban találják meg a közös nevezőt, a fejkendőben mint jelképben, amely azt szimbolizálja, hogy ők nem az európai értékrend és társadalom részei. Ahhoz, hogy ez megváltozzon, szinte csodára lenne szükség: önmagában keményebb törvényekkel nem lehet célt érni, mert a változásnak belülről kellene jönni. Azoknak a fiatal férfiaknak, akik csak nemrég érkeztek a háború sújtotta Szíriából vagy Afganisztánból - ahol a nők elleni nemi erőszak gyakran a háborúskodás integráns része volt, hiszen úgy lehet a legjobban az ellenfél becsületébe gázolni, ha elveszik az asszonyaikat -, legalábbis olyan átnevelésen kellene keresztülmenniük, mint a németeknek a fasizmus utáni Németországban. Erre pedig senki sincs felkészülve.

Jön a burkatilalom?

■ A német politikusok közül Jens Spahn, a CDU elnökségi tagja is feszegetni kezdte az iszlám és Németország viszonyát. Spahn egy interjúban arról beszélt, megütközéssel látja, hogy például a helyi IKEA-ban teljesen lefátyolozott nők jönnek vele szemben. „Én nem akarok ebben az országban ilyet látni, ezt rég be kellett volna már tiltani. Akik hozzánk érkeznek, azoknak tisztában kell lenniük azzal, hogy egy teljesen más életre kell felkészülniük. Tudniuk kell, hogy mit jelent az európai kultúra. Ha nem küldik a gyerekeket iskolába, ha a kislányok nem mehetnek iskolai kirándulásra vagy uszodába, akkor a családnak jelezni kell, ennek következményei lesznek. A rosszul értelmezett tolerancia levét mindig a gyerekek isszák meg" - fogalmazott a politikus. Azt is elismerte: egy évvel ezelőtt alábecsülték a feladatot. ●